

Received: November 17, 2021

Revised: April 29, 2022

Accepted: May 15, 2022

กระบวนการเรียนรู้ผ่านการผลิตสื่อเพื่อการเรียนรู้จริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชนอย่างยั่งยืน Learning Process via Media Production for Sustainable Learning of Media Ethics

โสรยา งามสนิท (Soraya Ngamsnit)¹

ปรียา สมพีช (Preeya Sompuech)²

นิศรารัตน์ วิลลักษ์ณ (Nisararat Wilailuk)³

ณัฐสุพงศ์ สุขโสต (Nutsupong Suksode)⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินผลการเรียนรู้จริยธรรมสื่อสารมวลชนที่มีความยั่งยืนในมิติด้านเวลาของนักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์ ชั้นปีที่ 4 โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจงจากอาสาสมัคร จำนวน 32 คน และต้องมีคุณสมบัติคือ เคยเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อเพื่อการเรียนรู้จริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชนมาแล้วเมื่อศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 ระหว่างปี พ.ศ.2559-2560 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การจดบันทึกผ่านแบบสังเกต ควบคุมคุณภาพความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล ด้านผู้วิจัย และด้านทฤษฎี และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีหาแก่นของเนื้อหาหรือประเด็นหลักของข้อมูล

ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อส่งผลให้เกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืนในมิติด้านเวลา คือ เมื่อเวลาผ่านไป 4 ปี กลุ่มอาสาสมัครยังจดจำ นำมาปฏิบัติ และสามารถตัดสินใจเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับการผลิตสื่อได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ระดับการมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อของแต่ละคนมีผลต่อกระบวนการตัดสินใจเชิงจริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชนด้วย จากปีที่ 1 เมื่อมาสู่ปีที่ 4 โดยผู้ที่มีส่วนร่วมในระดับผู้ดำเนินการผลิตจะมีการจดจำและนำไปใช้ได้มากกว่าผู้ที่มีส่วนร่วมในระดับผู้ชมและผู้แสดง ทำให้ผู้ที่มีส่วนร่วมด้านผู้ดำเนินการผลิตมีความพร้อมด้านจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพสื่อสารมวลชนมากกว่าอีกด้วย

คำสำคัญ กระบวนการเรียนรู้ การผลิตสื่อ จริยธรรมสื่อสารมวลชน ความยั่งยืน

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

² คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

³ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

⁴ สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Abstract

Objectives of this qualitative research article were to evaluate sustainable learning media ethics concerning the time dimension of the 4th year communication students. Data were collected from 32 key informants, purposefully selected from volunteers with qualifications that they used to participate in media production for sustainable learning media ethics when they were the 1st year students during 2559-2560 B.E. by in-depth-interview, observatory note, data reliability control and check by triangulation checking of data, researcher and theory and analyzed by content descriptive interpretation.

Findings were that media production participation induced time dimension sustainable learning. That was, even though the 4 years passed, the volunteers still remembered, practiced, and made decision with media ethics to produce appropriate media. However, level of participation in media production of everyone affected the media profession ethical decision making. From the 1st year to the 4th year, media production participants at the directors' level remembered and practiced media ethics more than participants at the audiences and actors' levels indicating that participants at the directors' level were more ready to apply media ethics in their mass media profession as well.

Keywords: Learning Process, Media production, Mass media ethics, Sustainability

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ปัจจุบันพบว่า สื่อมวลชนถูกวิพากษ์จากสังคมว่าขาดจริยธรรมจากการนำเสนอเนื้อหาข้อมูลสู่สังคม เช่น กรณีนำเสนอภาพผู้เสียชีวิต การรายงานข่าวที่มีลักษณะแทรกแซงการทำงานของเจ้าหน้าที่ การโฆษณาแฝงในรายการข่าวและละคร การนำเสนอภาพตัวแทนในเชิงลบ เช่น กลุ่มเกย์ กะเทย ทำให้เกิดคำถามว่าสื่อที่ดีควรเป็นอย่างไร ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยจริยธรรมในสื่อมวลชนของศิริวรรณ อนันต์โท (2558) ให้ข้อเสนอว่า องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ควรมีมาตรการส่งเสริมจริยธรรมในวิชาชีพ รวมทั้งมีการกำกับดูแลกันเอง (self-regulation) เพื่อเป็นการยกมาตรฐานวิชาชีพ ดังนั้น ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อจึงจำเป็นต้องมีความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพสื่อมวลชนอย่างมากพอสมควร จึงจะพัฒนาตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ผู้วิจัยนำการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบขั้นตอนการวิจัย ซึ่งแนวคิดนี้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเป็นการเรียนรู้ที่มีความเชื่อว่าเป็นการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาในด้านความรู้ ทักษะ ทักษะ และพฤติกรรมของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการเรียนรู้แบบนี้เป็นดังประสบการณ์และศักยภาพของผู้เรียนออกมาใช้ได้อย่างเต็มที่ โดยหลักการสำคัญของการเรียนรู้แบบมี

ส่วนร่วม (สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2544) คือ กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน การเรียน คือ กิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงของผู้เรียน (Active Learning) และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน โดยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบ 2 ส่วน ได้แก่ ประสบการณ์ (Experience) เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนนำความรู้และประสบการณ์เดิมของตนเองมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้และประสบการณ์ใหม่ของตนเอง โดยการศึกษาหาความรู้จากผู้สอนจากสื่อต่างๆ และจากการทำงานกลุ่ม เป็นต้น และการสะท้อนความคิดและอภิปราย (Reflection and Discussion) เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสร้างบรรยากาศเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงออกด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันกำหนดประเด็นหัวข้อในการอภิปรายกลุ่มย่อยเพื่อนำเสนอต่อกลุ่มใหญ่เพื่อรับฟังความคิดเห็นโดยใช้ความรู้พื้นฐานจากประสบการณ์ของผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของโสธยา งามสนิท (2560) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อละครโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้จริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชนอย่างยั่งยืน ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน เน้นการเรียนรู้มีส่วนร่วมในการผลิตสื่อละครโทรทัศน์เพื่อปลูกฝังจริยธรรมวิชาชีพสื่อในนักศึกษาชั้นปีที่ 1 พบว่า การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมวิชาชีพ จำเป็นต้องลงมือปฏิบัติจริง และการมีส่วนร่วมในระดับที่ต่างกัน คือ ระดับผู้ชม ผู้แสดง และผู้อำนวยการผลิต มีผลให้กระบวนการตัดสินใจเชิงจริยธรรมแตกต่างกันด้วย กล่าวโดยสรุปได้ว่า นักศึกษาได้เรียนรู้จริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชนผ่านการลงมือทำด้วยตนเอง จะมีความยั่งยืนในมิติด้านเวลา ซึ่งงานวิจัยนี้ สังเกตกระบวนการตัดสินใจเชิงจริยธรรมที่มีความยั่งยืนในมิติด้านเวลา เป็นเวลา 6 เดือน

เพื่อติดตามผลความยั่งยืนในมิติด้านเวลาและผลของระดับการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงเกิดขึ้นเพื่อต่อยอดจากการมีส่วนร่วมเมื่อนักศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 (2559) จนมาถึงปีที่ 4 (2562) โดยผู้เรียนจะมีการใช้ทักษะการตัดสินใจเชิงจริยธรรมที่ได้เรียนรู้จากการวิจัยในปี 2559 - 2560 มาปรับประยุกต์ในโครงการพิเศษที่นักศึกษาจะมีบทบาทครอบคลุมทั้งผู้อำนวยการผลิต ผู้ผลิต และผู้แสดงเอง ตามกระบวนการย่อย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นก่อนผลิต (วางแผนการเงิน ค่าใช้จ่าย กำหนดเนื้อหา เขียนบท เขียนเลย์เอาต์ ฯลฯ) การมีส่วนร่วมในขั้นผลิต (ถ่ายภาพนิ่ง ถ่ายวิดีโอทัศน์ ฯลฯ) และการมีส่วนร่วมในขั้นหลังการผลิต (ตัดต่อและเผยแพร่)

จากกระบวนการดังกล่าว ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่า นักศึกษามีการเรียนรู้จริยธรรมสื่อสารมวลชนอย่างยั่งยืนมีความเชื่อมโยงในมิติด้านเวลาและระดับการมีส่วนร่วมอย่างไร และมีผลต่อความพร้อมด้านจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพสื่อสารมวลชนของนักศึกษาอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความยั่งยืนในมิติด้านเวลาระหว่างระดับการมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อในระดับที่ต่างกันของนักศึกษา ได้แก่ ผู้ชม ผู้แสดง และผู้อำนวยการผลิต กับผลของการตัดสินใจเชิงจริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชนที่เหมาะสม

2. เพื่อประเมินความเชื่อมโยงระหว่างระดับการมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อในระดับที่ต่างกันของนักศึกษา ได้แก่ ผู้ชม ผู้แสดง และผู้อำนวยการผลิต กับความพร้อมด้านจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพสื่อสารมวลชนของนักศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มนักศึกษาศาสาวิชานิเทศศาสตร์ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพนิเทศศาสตร์ และอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการพิเศษ จำนวน 32 คน แบ่งเป็นนักศึกษา จำนวน 29 คน อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการพิเศษ จำนวน 3 คน ทั้งหมดเป็นอาสาสมัครที่คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล คือ ต้องเคยเข้าร่วมกระบวนการการวิจัย “การมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อละครโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้จริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชนอย่างยั่งยืน” ในปี 2559 - 2560 ทั้งนี้เป็นไปตามเกณฑ์ของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

2. ระยะเวลาที่ทำการศึกษาวิจัย 15 เดือน (ธันวาคม 2562 ถึง กุมภาพันธ์ 2564)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เอกสารโครงการพิเศษ (final project) ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ การประชุมกลุ่ม การสังเกตการมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อทั้ง 3 ขั้นตอน ได้แก่ ก่อนผลิต (Pre-Production) ผลิต (Production) และหลังผลิต (Post-Production) การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์

4. เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ จริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชน ประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุและโทรทัศน์ สื่อออนไลน์ รวมทั้งรูปแบบในการนำเสนอ เช่น ละคร ข่าว โฆษณา หนังสือ ฯลฯ

นิยามศัพท์

การเรียนรู้ หมายถึง การมีความรู้ ความเข้าใจในจริยธรรมสื่อสารมวลชน และสามารถนำความรู้ความเข้าใจนั้นไปตัดสินใจเชิงจริยธรรมได้อย่างเหมาะสม

การผลิตสื่อ หมายถึง การผลิตสื่อใดๆ ที่มีการพิจารณาทั้งรูปแบบและเนื้อหาที่เหมาะสมกับการนำเสนอสู่สังคมโดยมีการคำนึงและตระหนักถึงหลักจริยธรรมสื่อสารมวลชนด้วย

การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตสื่อของนักศึกษาใน 3 ระดับ ได้แก่ ผู้ชม ผู้แสดง และผู้อำนวยการผลิต

จริยธรรมสื่อสารมวลชน หมายถึง จริยธรรมสื่อสารมวลชนของสมาคมวิชาชีพต่างๆ ที่ได้ประกาศใช้อย่างแพร่หลายและประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ เช่น คู่มือจริยธรรมและการกำกับดูแลตนเองในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ข้อบังคับสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทยว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ จริยธรรมวิชาชีพของสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย แนวปฏิบัติสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย กฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพโฆษณา

การตัดสินใจเชิงจริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชน หมายถึง นักศึกษาสามารถพิจารณาได้อย่างเหมาะสมว่าข้อมูลที่มีควรนำเสนอหรือไม่ ถ้านำเสนอทั้งเนื้อหาและรูปแบบ ควรนำเสนออย่างไร

นักศึกษา หมายถึง กลุ่มอาสาสมัครที่เป็นศึกษาศาสาวิชานิเทศศาสตร์ชั้นปีที่ 4 ซึ่งลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนิเทศศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา หมายถึง กลุ่มอาสาสมัครที่เป็นอาจารย์สาขาวิชานิเทศศาสตร์ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษานักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนิเทศศาสตร์

ความยั่งยืน หมายถึง ความยั่งยืนในมิติด้านเวลาที่เกิดขึ้นกับนักศึกษา แม้เวลาผ่านไป 4 ปี นักศึกษายังคงจดจำได้นาน จดจำได้แม่นยำ และจดจำนำไปใช้ อันเป็นความรู้ด้านจริยธรรมสื่อสารมวลชนที่ต่อยอดมาจากการเข้าร่วมในการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อละครโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้จริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชนอย่างยั่งยืนในปี 2559 - 2560

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้จริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชนเป็นสิ่งที่สร้างให้เกิดความยั่งยืนในมิติด้านเวลาได้
2. อาจารย์ผู้สอนสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปปรับใช้กับกระบวนการเรียนรู้ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องเพื่อการปลูกฝังจริยธรรมวิชาชีพต่างๆ

วิธีการวิจัย

ขั้นตอนดำเนินงานวิจัย มีดังนี้

1. การประเมินความรู้เดิมเพื่อศึกษาความยั่งยืนในมิติด้านเวลา

ผู้วิจัยประเมินความรู้ ความเข้าใจ การตัดสินใจเชิงจริยธรรมผ่านแบบประเมิน โดยใช้เนื้อหาที่นักศึกษาที่เป็นอาสาสมัคร จำนวน 29 คน และเคยเรียนรู้ตั้งแต่ปี 2559

2. การเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มทำการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับประเภทของสื่อที่จะผลิต เลือกเนื้อหาที่จะผลิตอภิปรายเกี่ยวกับกรอบจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อ จากนั้นจึงให้นักศึกษาตัดสินใจนำเสนอหัวข้อโครงการพิเศษที่แต่ละกลุ่มสนใจ

3. การเก็บข้อมูลด้วยแบบสังเกต

ผู้วิจัยทำการสังเกตด้วยแบบสังเกต วิธีการตัดสินใจรับผิดชอบในแต่ละหน้าที่ตามความสมัครใจของนักศึกษา เช่น เขียนบท ทำฉาก แต่งหน้า หาอุปกรณ์ประกอบฉาก เป็นนักแสดง นอกจากนั้นยังสังเกตการวางแผนการผลิตสื่อร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา การติดตามความคืบหน้าของกลุ่ม การนำเสนอผลงานโดยเผยแพร่ผ่านการจัดสัมมนาวิพากษ์ผลงานเพื่อเป็นการแสดงการเป็นผู้รับส่วนได้ส่วนเสียจากผลงานของนักศึกษาเอง เป็นกระบวนการสร้างความเป็นเจ้าของและความภาคภูมิใจ และร่วมรับผลได้ ผลเสีย

4. การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยการสัมภาษณ์นักศึกษา โดยมีแนวคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อผลงานของตนว่าสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสื่อหรือขัดแย้ง ความรู้สึกเมื่อผลิตผลงานเสร็จสิ้น และได้นำเสนอผลงานโดยเผยแพร่ผ่านการจัดสัมมนาวิพากษ์ผลงานเพื่อเป็นการแสดงการเป็นผู้รับส่วนได้ส่วนเสียจากผลงานของตน สร้างความเป็น

เจ้าของและความภาคภูมิใจ และร่วมรับผลได้ ผลเสีย ความรู้สึกหรือความประทับใจที่ได้ดูคลิปละครของตัวเองและเพื่อน ๆ กลุ่มอื่น

จากนั้นสัมภาษณ์อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการพิเศษ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจและการตัดสินใจทางจริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชน โดยมีแนวคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสื่อสารมวลชนที่มีในผลงานของนักศึกษา ความเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ จากปี 1 จนถึง ปี 4 ที่สังเกตเห็นระหว่างการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการผลิตผลงานสื่อในการทำโครงการพิเศษ รวมทั้งข้อสังเกตอื่นๆ ที่เกี่ยวกับปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมสื่อสารมวลชนของนักศึกษา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยประเมินผลการเรียนรู้อย่างยั่งยืนด้านเวลาที่สืบเนื่องจากโครงการวิจัยในปี 2559 - 2560 จากแบบประเมินการตัดสินใจเชิงจริยธรรมฯ และผลงานสื่อที่ผลิตโดยนักศึกษา โดยพิจารณาจากความคิดสร้างสรรค์และการประยุกต์ใช้ความรู้ตลอด 4 ปีที่มีความสอดคล้องกับจริยธรรมสื่อสารมวลชน จากนั้นหาความเชื่อมโยงระหว่างการตัดสินใจเชิงจริยธรรมกับระดับการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการผลิตสื่อ ได้แก่ ผู้ชม ผู้แสดง และผู้อำนวยการผลิต วิเคราะห์จากแบบสังเกตโดยใช้เกณฑ์การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจเลือกหัวข้อโครงการพิเศษ ความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน ปฏิบัติตอบสนองในการสื่อสารในกระบวนการผลิตสื่อของนักศึกษา การตัดสินใจเชิงจริยธรรมอย่างเหมาะสมที่มาจากการจดจำนำไปใช้

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “กระบวนการเรียนรู้ผ่านการผลิตสื่อเพื่อการเรียนรู้จริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชนอย่างยั่งยืน” สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อในระดับที่ต่างกันของนักศึกษา ได้แก่ ระดับผู้ชม ผู้แสดง และผู้อำนวยการผลิต จะส่งต่อความยั่งยืนในมิติด้านเวลา โดยการตัดสินใจเชิงจริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชนที่เหมาะสมของนักศึกษามีความแตกต่างกัน

จากการศึกษาผ่านแบบประเมินการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ในแบบประเมินจะมีภาพจากสื่อต่างๆ จำนวน 10 ภาพให้นักศึกษาทั้ง 32 คน ตอบตามความรู้เดิมของตน โดยเนื้อหาจริยธรรมสื่อสารมวลชนนี้ นักศึกษาเคยเรียนรู้ตั้งแต่ปี 2559 พบว่า นักศึกษายังสามารถแสดงความคิดเห็นต่อแบบประเมินฯ ได้เหมาะสมเป็นส่วนใหญ่ ถ้าเป็นการตัดสินใจเชิงจริยธรรมที่มีแบบอย่างในชีวิตประจำวัน เช่น ภาพข่าวที่มีข้อความเหยียดเพศที่ 3 ทุกคนแสดงความคิดเห็นคล้ายกันหมดว่า ไม่เหมาะสม

ณ. ตอบว่า ไม่เหมาะสม เพราะเป็นการเหยียดเพศ แสดงถึงความไม่มีจรรยาบรรณ

และ ธ. ตอบว่า ไม่เหมาะสม เพราะเป็นการเหยียดเพศมากเกินไป

คำตอบสอดคล้องกับจริยธรรมสื่อสารมวลชนที่ว่า การนำเสนอหรือการเผยแพร่ข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง พึงใช้วิธีการที่สุภาพ ซื่อสัตย์ หลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่ไม่สุภาพ หรือมีความหมายที่ดูถูก เหยียดหยามผู้อื่น (จริยธรรมแห่งวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ พ.ศ. 2553) และเสนอข่าวโดยเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ เชื้อชาติ ศาสนา เพศ กลุ่มผู้ด้อยโอกาส และไม่เสนอข่าวที่

ละเมิดสิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลอื่น เช่น นำเสนอใบหน้าบุคคลที่ตกเป็นข่าวในทางเสื่อมเสีย (คู่มือจริยธรรมและการกำกับดูแลตนเองในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2557)

ภาพที่มโนทัศน์เห็นแตกต่างกันเป็นภาพการใช้โฆษณาแฝงในรายการชิทคอม ผู้แสดงความคิดเห็นว่าเหมาะสมมีจำนวน 19 คน เช่น

ธ. เห็นว่า เหมาะสม เพราะเป็นการโฆษณาแฝงซึ่งเป็นปกติที่สื่อมักใช้

น. เห็นว่า เหมาะสม เพราะเป็นการนำโฆษณาแฝงมาอยู่ในละคร จะทำให้เพิ่มมูลค่าของละครได้

ส่วนนักศึกษาที่แสดงความคิดเห็นว่า ไม่เหมาะสม จำนวน 13 คน เช่น

ต. เห็นว่า ไม่เหมาะสม เพราะผิดจรรยาบรรณ เป็นโฆษณาแฝง

ศ. เห็นว่า ไม่เหมาะสม เพราะการผลิตละครไม่ควรที่จะนำเสนอตัวสินค้าหรือโฆษณาจนเกินไปเนื่องจากการโฆษณาควรจะมีขอบเขต

ม. ตอบว่า ไม่เหมาะสม เพราะมีการโฆษณาแฝงในชิทคอม

นักศึกษาที่มอง 2 ด้าน มี 1 คน ได้แก่

ก. กล่าวว่า ถ้ากาแฟเป็นสปอนเซอร์ก็เหมาะสมเพราะสินค้าเป็นผู้จ้างงานเรา ถ้า

ตอบตามคนที่ดู ก็เหมือนโดนขายของไปในตัว

คำตอบของนักศึกษาแสดงให้เห็นว่า นอกจากนักศึกษาจะได้ซึมซับจริยธรรมในห้องเรียนจากการฝึกปฏิบัติแล้วยังซึมซับจากชีวิตประจำวัน ได้แก่ การนำเสนอในสื่อมวลชน เมื่อชีวิตจริงยังมีการนำเสนอโฆษณาแฝงอยู่ แม้จะผิดกับจริยธรรมที่เขียนไว้ ก็เป็นอุปสรรคต่อความเข้าใจ เพราะในตำรากับชีวิตจริงไม่ได้เป็นไปอย่างสอดคล้องกันเสมอไป แม้จริยธรรมสื่อสารมวลชนจะกำหนดว่า ไม่แฝงโฆษณาไปในเนื้อหารายการละคร (คู่มือจริยธรรมและการกำกับดูแลตนเองในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2557)

ทั้งนี้ นักศึกษาที่จดจำนำไปใช้ตัดสินใจเชิงจริยธรรมได้อย่างเหมาะสมในทุกคำถาม แสดงถึงการเรียนรู้ที่ยั่งยืนในมิติด้านเวลานั้น เป็นนักศึกษาที่มีส่วนร่วมในระดับผู้อำนวยการผลิต ตั้งแต่ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 และในชั้นปีที่ 4 ยังคงมีบทบาทเป็นผู้อำนวยการผลิตเช่นเดิม แม้เวลาจะผ่านไปเกือบ 4 ปีแล้วก็ตาม ทั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปว่า เป็นผลมาจากการเรียนรู้ในรายวิชาอย่างต่อเนื่องและการซึมซับความรู้จากสื่อในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม ถ้านักศึกษาไม่สนใจที่จะสังเกต จดจำ ใส่ใจก็จะไม่สามารถซึมซับความรู้ ความเข้าใจเชิงจริยธรรมนั้นได้ และท้ายที่สุดก็ไม่อาจตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง

การประเมินความเชื่อมโยงระหว่างระดับการมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อในระดับที่ต่างกันของนักศึกษา ได้แก่ ผู้ชม ผู้แสดง และผู้อำนวยการผลิต กับความพร้อมด้านจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพสื่อสารมวลชนของนักศึกษานั้น ผู้วิจัยใช้แบบสังเกตเพื่อวิเคราะห์กระบวนการทำงาน ตั้งแต่ขั้นตอนที่นักศึกษาเลือกตัวแทนกลุ่มและร่วมตั้งโจทย์หัวข้อโครงการพิเศษ แล้วเลือกตัวแทนในแต่ละหน้าที่ตามความสมัครใจ เช่น เขียนบท ทำฉาก แต่งหน้า หาอุปกรณ์ประกอบฉาก เป็นนักแสดง

ยกตัวอย่าง กลุ่มหนึ่งสั้นเรื่อง The Silence เลือก ป. เป็นผู้อำนวยการผลิต เพราะมีกระบวนการคิดที่กว้างและซับซ้อน สามารถรับผิดชอบงานได้ดี และเป็นผู้ดำเนินการผลิตตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 กลุ่มนี้มีการทำงานร่วมกันหลายฝ่าย เช่น ป. เขียนบท คัดเลือกนักแสดง น. ทำเรื่องเสียง ธ. ถ่ายทำ ตัดต่อ และมีเพื่อนมาช่วย

แต่งหน้าเอฟเฟกต์ รวมทั้งนักแสดงมาจากนิเทศศาสตร์ชั้นปีที่ 1 และ 2 ซึ่งน้อง ๆ ก็ได้เรียนรู้การทำงานกองถ่ายไปในตัวด้วย สิ่งที่ทำทนายจริยธรรมของกลุ่มนี้ คือ นักศึกษาพยายามสร้างสรรค์ให้เป็นผลงานในแนวหลอน ผู้ชม และเดาเหตุการณ์ในตอนจบไม่ออก มีการแก้ไขบทในตอนจบหลายครั้งจนกว่าจะพอใจทุกฝ่าย เนื่องจากต้องคำนึงถึงจริยธรรมในการเขียนบท มิให้มีคำหยาบคายเกินไป มิให้มีฉากสยดสยองหรืออุจาดจนเกินไปอีกด้วย โดยจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมที่ไม่ควรนำเสนอเรื่องราวเพื่อเจ้อ หลอกลวงไร้สาระ ซึ่งอาจชักจูงให้ประชาชนหลงเชื่อจนงายอีกด้วย

กลุ่ม Song Story เรื่อง ทางที่เลือก กลุ่มนี้ เลือก ศ. เป็นผู้อำนวยการผลิต เพราะเป็นคนที่ติดต่อสื่อสารกับอาจารย์ที่ปรึกษาได้ดี มีความคิดริเริ่ม รวมถึงทำงานด้านโปรดักชั่นทั้งหมดด้วยตัวคนเดียวได้ ทั้งถ่ายทำ เขียนบท ตัดต่อ แม้ว่า ศ. จะมีส่วนร่วมเป็นผู้แสดงในชั้นปีที่ 1 แต่ก็สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเป็นผู้อำนวยการผลิตได้ในที่สุด ความโดดเด่นของผลงานสื่อกลุ่มนี้ คือการถ่ายทอดเรื่องราวจากชีวิตจริง ดังนั้น ผู้ผลิตสื่อต้องมีจริยธรรมในการผลิตอย่างสูง เพราะต้องขออนุญาตนำประวัติของเจ้าของเรื่องมาสร้างเป็น Song Story สอดคล้องกับจริยธรรมในกรณีที่จะสร้างรายการเกี่ยวกับชีวประวัติของบุคคลจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้นั้นก่อนและพึงต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดผลกระทบใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้กับคนรอบข้างของผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการเขียนบทก็ต้องให้เกียรติตัวละครในเรื่องซึ่งมีตัวตนจริงในสังคม ทั้งการผูกเรื่องให้สนุกโดยไม่ตีไข่ใส่สัจจะตัวละครได้รับผลกระทบในทางลบ และสอดคล้องกับจริยธรรมที่ต้องให้ความสำคัญผลิตรายการละครที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น การคิดเป็นขั้นเป็นตอน ความรู้ทางวิชาการ จริยธรรม คุณธรรม ทักษะชีวิต การอยู่ร่วมกันอย่างหลากหลายในสังคม และความรักความสัมพันธ์ในครอบครัว

กลุ่มสเปคตริทูปัญหาเสพติดในหมู่วัยรุ่นเพื่อรณรงค์ให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้รู้ถึงโทษและอันตรายของสารเสพติด กลุ่มนี้ไม่เคยมีใครเคยเป็นผู้อำนวยการผลิตในปีที่ 1 แต่เลือก ม. มาเป็นผู้อำนวยการผลิตในชั้นปีที่ 4 เนื่องจากเคยมีส่วนร่วมเป็นผู้แสดงมาก่อน แม้จะใช้เวลาพอสมควรแต่ ม. ก็สามารถปรับตัวมาเป็นผู้นำกลุ่มได้ การเขียนบทของกลุ่มนี้ ต้องตระหนักถึงจริยธรรมสื่อในเรื่อง การไม่นำเสนอฉากสุบสุหรี่ ยาสูบ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยาเสพติด อบายมุขต่างๆ ที่ชัดเจนและต้องไม่นำเสนอในลักษณะที่เชื้อเชิญ หรือให้ความหมายว่าการกระทำเหล่านี้เป็นสิ่งที่ดี ดังนั้น แม้ว่าจะเป็นวิทยุที่ไม่เห็นภาพ แต่เสียงสามารถสร้างจินตนาการได้ จึงต้องใช้ความละเอียดรอบคอบในการเลือกสรรถ้อยคำมาเขียนบท รวมถึงนำเสนอให้เห็นโทษอย่างชัดเจนของยาเสพติด อย่างไรก็ตาม ในบทนั้นจำเป็นต้องมีคำพูดไม่สุภาพ และคำศัพท์ในการเสพยาเพื่อความสมจริงของกลุ่มผู้เสพยาที่มักใช้กัน ซึ่งนักศึกษาก็พยายามเลือกใช้ให้น้อยที่สุด

กลุ่มโครงการประกวดนิทรรศการของมูลนิธิธรรมาภิบาลฯ ภายใต้หัวข้อ “ช่วยด้วยฉันติดกับดัก” (Help me I'm trapped) นักศึกษากลุ่มนี้เข้าร่วมในนาม ทีมผกากรอง ธรรมาภิบาล “งานวัด” เป็นกลุ่มเดียวที่ทำสื่อในรูปแบบนิทรรศการ จึงมีการผลิตสื่อที่ใช้สื่อผสมผสานต่างๆ เช่น สื่อวีดิทัศน์นำเสนอภาพการทำงาน (Video Presentation) สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ บอร์ด ป้ายความรู้ สื่อกิจกรรม ได้แก่ เกมหลายรูปแบบ และสื่อบุคคล นักศึกษากลุ่มนี้ เลือก อ. ให้มีบทบาทผู้อำนวยการผลิต ซึ่ง อ. มีบทบาทเป็นผู้อำนวยการผลิตมาตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ต้องใช้การตัดสินใจเชิงจริยธรรมสื่อสารมวลชนที่แม่นยำมาก เนื่องจากในการสื่อสารเรื่องการพนันและอบายมุขค่อนข้างละเอียดอ่อน จริยธรรมสื่อมวลชนกำหนดไว้ว่า ต้องไม่นำเสนอ

อบายมุขต่างๆ ในลักษณะที่เชื่อเชิญ หรือให้ความหมายว่าการกระทำเหล่านี้เป็นสิ่งดี ซึ่งนักศึกษากลุ่มนี้ก็สามารถถ่ายทอดออกมาได้อย่างเหมาะสมจนได้รับรางวัลระดับชาติในที่สุด

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยสรุปว่า ความเป็นตัวแทนนี้มาจากความถนัด ความสนใจส่วนตัว และบุคลิกภาพความเป็นผู้นำของตัวนักศึกษาเองมาตั้งแต่แรกเริ่ม ซึ่งสิ่งนี้สามารถพัฒนาได้ในภายหลัง เช่น ศ. กับ ม. ถนัดเป็นผู้แสดงมากกว่า แต่เมื่อถูกเลือกขึ้นมาเป็นตัวแทนกลุ่มก็ปรับตัวและนำพางานกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ

จากการสัมภาษณ์ ในด้านการตัดสินใจเชิงจริยธรรมต่อหัวข้อโครงการพิเศษของตนนั้น

ธ. ตอบว่า ศึกษาเนื้อหาการขับร้องว่าทางใดบ้างที่จะทำให้เกิดอุบัติเหตุด้วยความประมาท และเลือกทำสื่อหนังสือเพราะตรงกับสาขาที่เรียนมาแล้วคิดว่าถนัด สำหรับจริยธรรมเลือกที่จะไม่นำเสนอเนื้อหารุนแรงและสอดแทรกแนวคิดความไม่ประมาท

ศ. ตอบว่า มีการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลและนำข้อมูลเหล่านั้นบางส่วนมาทำเป็นบทหลักและเลือกสื่อ Song Story เพราะชอบในตัวเองงานวิดีโอที่สนุกมากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์ และคิดว่ากลุ่มเราถนัด ส่วนเรื่องจริยธรรมพยายามทำบทออกมาไม่ให้ตัวบุคคลเสื่อมเสียชื่อเสียง มีแต่ไปในทางแง่บวก

อ. ตอบว่า ศึกษาเนื้อหาและสื่อ เพราะทำโครงการประกวดหยุดพนันทำให้ต้องศึกษาที่มา หลักการ และเหตุผลของการพนัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ จากโจทย์ที่ได้รับคือ ชุมนิทรรศการ ต้องทำสื่อเป็นนิทรรศการที่ประกอบด้วยป้ายแปะครอบ ป้ายเกม โลโก้ เกมและวิดีโอ ส่วนเนื้อหา คือ งานวัด เป็นการพนันแฝงอยู่ กลุ่มเราต้องการบอกว่า การเล่นเกมในงานวัดก็คือ การพนัน แม้เป็นจุดเล็กๆ แต่ก็เป็นการเล่นพนันซึ่งต้องไม่ทำให้ผู้ชมรู้สึกว่าการพนันเป็นสิ่งที่ดี

ม. ตอบว่า เลือกสื่อที่กลุ่มตนเองถนัด แต่จริยธรรมสื่ออื่น คิดว่ารู้มาบ้างแล้วว่าไม่นำเสนอเรื่องยาเสพติดแบบชัดเจน แต่พอมายืนยันบทเอง ก็ต้องระมัดระวังและปรึกษาอาจารย์หลายครั้ง

ส่วนการสัมภาษณ์อาจารย์ที่ปรึกษามีความเห็น ว่า นักศึกษามีความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี มีความรู้ “ติดตัว” ในขณะที่ทำการปรึกษา สรุปได้ดังนี้

1. ผลงานของนักศึกษาสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสื่อ โดยเฉพาะการนำเสนอผลงานที่ได้มาจากการรวบรวมและค้นคว้าข้อมูลอย่างรอบด้าน ตรวจทานข้อมูลก่อนนำเสนอ

2. ผลงานของนักศึกษาไม่มีการแอบโฆษณาแฝงสินค้าหรือบริการต่างๆ ทั้งที่ตั้งใจและที่ไม่ได้ตั้งใจ ทั้งนี้ มีการตรวจเช็คในระหว่างการถ่ายทำชิ้นงานและก่อนการส่งชิ้นงาน

3. ผลงานของนักศึกษา กรณีที่มีการสัมภาษณ์และถ่ายทำแบบเห็นใบหน้าและข้อมูลส่วนบุคคล ได้มีการขออนุญาตถ่ายทำ บันทึกเสียง และขอใช้ข้อมูลเพื่อการนำเสนอ ก่อน และมีการอ้างอิงข้อมูลประกอบการนำเสนอและให้เครดิตด้วยทุกครั้ง

จากการสังเกตและการสัมภาษณ์เพื่อประเมินความเชื่อมโยงระหว่างระดับการมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อในระดับที่ต่างกันของนักศึกษา ได้แก่ ผู้ชม ผู้แสดง และผู้อำนวยการผลิต กับความพร้อมด้านจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพสื่อสารมวลชนนั้น ผู้วิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมเชื่อมโยงอย่างมากกับความพร้อมด้านจริยธรรม คือ ยังมีมีส่วนร่วมในระดับสูงของการผลิตสื่อมากเท่าใด ก็ยังมีความพร้อมด้านจริยธรรมในการประกอบอาชีพสื่อสารมวลชนมากเท่านั้น

อภิปรายผล

การประเมินความยั่งยืนในมิติด้านเวลาระหว่างระดับการมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อในระดับที่ต่างกัน ของนักศึกษา ได้แก่ ผู้ชม ผู้แสดง และผู้อำนวยการผลิตกับผลของการตัดสินใจเชิงจริยธรรมวิชาชีพ สื่อสารมวลชน พบว่า เมื่อนักศึกษามาสู่ระดับการเป็นผู้ดำเนินการผลิต ต้องตัดสินใจเองทั้งหมด จะเห็นความยั่งยืนในมิติด้านเวลาที่เชื่อมโยงกับการวิจัยตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 รวมทั้งมีผลต่อการเลือกหัวข้อโครงการพิเศษด้วย สังเกตได้จาก นักศึกษาที่มีส่วนร่วมในระดับผู้อำนวยการผลิตมาตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 จะเลือกทำโครงการพิเศษที่เป็น การผลิตสื่อเพื่อส่งประกวดกับหน่วยงานภายนอก ต้องการสร้างผลงานไว้เข้าสู่เส้นทางวิชาชีพ ในขณะที่ผู้ที่มี ระดับการมีส่วนร่วมแบบผู้ชม กับ ผู้ผลิต ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 จะเลือกโครงการพิเศษที่มีหัวข้อตามความชอบหรือ ความถนัด

การประเมินความเชื่อมโยงระหว่างระดับการมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อในระดับที่ต่างกันของนักศึกษา ได้แก่ ผู้ชม ผู้แสดง และผู้อำนวยการผลิต กับความพร้อมด้านจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพสื่อสารมวลชน ของนักศึกษา พบว่า ยิ่งรับบทบาทเป็นผู้ดำเนินการผลิตมากเท่าใด ยิ่งมีความพร้อมมากเท่านั้น เนื่องจากมี ประสบการณ์การวางแผนการทำงานมาแล้ว โดยสังเกตได้จากการตัดสินใจเลือกหัวข้อโครงการพิเศษ ยังมี บทบาทในการผลิตสื่อยิ่งทำให้มีประสบการณ์ และทำให้สามารถถ่ายทอดเรื่องราวที่ละเอียดอ่อนในด้าน จริยธรรมสื่อสารมวลชนได้ดีมากขึ้น เนื่องจากจริยธรรมในการสื่อสารเรื่องการพนันและอบายมุขค่อนข้าง ละเอียดอ่อน จริยธรรมสื่อมวลชนกำหนดไว้ว่า ต้องไม่นำเสนออบายมุขต่างๆ ในลักษณะที่เชื้อเชิญ หรือให้ ความหมายว่าการกระทำเหล่านี้เป็นสิ่งดี ซึ่งนักศึกษาในกลุ่มนี้ก็สามารถถ่ายทอดออกมาได้อย่างเหมาะสมจน ได้รับรางวัลระดับชาติในที่สุด

กลุ่มที่ทำโครงการพิเศษเรื่องโทษของยาเสพติด ไม่มีประสบการณ์ในการเป็นผู้ดำเนินการผลิต จะต้อง มีการปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษามากขึ้น เพราะกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อหลักจริยธรรมในการนำเสนอผลงานมาก ที่สุด เนื่องจากจริยธรรมในการสื่อสารเรื่องยาเสพติดค่อนข้างละเอียดอ่อน แต่สุดท้ายก็สามารถถ่ายทอด ออกมาได้อย่างเหมาะสม

เมื่อประสบการณ์ต่างกัน อาจารย์ที่ปรึกษาจึงมีบทบาทในการให้คำปรึกษามากน้อยต่างกัน ทั้งนี้โดย ผ่านตัวแทนกลุ่มผู้จะพลิกบทบาทจากผู้ชมและผู้แสดงทั่วไปมาเป็นผู้ดำเนินการผลิต กลุ่มที่มีประสบการณ์แล้ว ก็จะสามารถทำได้รวดเร็ว กลุ่มที่ไม่เคยรับบทบาทเป็นผู้ดำเนินการผลิตจะต้องใช้เวลาสักพักเพื่อปรับบทบาท และ อาจารย์ที่ปรึกษาก็จะให้คำปรึกษามากขึ้นกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์แล้ว สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงแข บัวประโคนและคณะ (2547) เรื่องการใช้สื่อละครเพื่อการพัฒนาชุมชนของกลุ่มละครมะขามป้อม ที่พบว่า กระบวนการเรียนรู้ผ่านละครช่วยเปลี่ยนแปลงความรู้ ความเข้าใจ ทศนคติและพฤติกรรมในระดับบุคคลและ ในระดับชุมชนอย่างสังเกตเห็นได้ชัด และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุคนธ์จิต วงษ์เผือกและคณะ (2549) เรื่อง การติดตามประเมินผลและพัฒนาชุดความรู้เพื่อนำไปใช้จัดทำเป็นหลักสูตรด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนใน การดูแลของกรมคุมประพฤติด้วยกระบวนการละคร ที่พบว่า บทบาทผู้ชม ผู้แสดง ผู้ให้ข้อมูล ผู้สนับสนุน กิจกรรมและผู้สังเกตการณ์ บทบาทใดบทบาทหนึ่งหรือหลายบทบาทเหล่านี้ ได้ก่อให้เกิดผลกระทบใน การเปลี่ยนแปลงในระดับพฤติกรรมของเยาวชนแกนนำที่เกี่ยวข้องกับปัญหาแอลกอฮอล์และพฤติกรรมอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการทำวิจัยนักศึกษากลุ่มเดิมหลังจากสำเร็จการศึกษา เพื่อติดตามผลความยั่งยืนด้านระยะเวลา หลังจากการเรียนรู้ผ่านไปสักระยะเวลาหนึ่งแล้วอีกครั้ง
2. ควรใช้กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม หรือใช้การเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติ คิดสร้างสรรค์ด้วยตนเองในรายวิชาที่ต้องการปลูกฝังการจดจำนำไปใช้เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในมิติด้านเวลา

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2556). *คุณลักษณะ & วิถีวิทยากรวิจัยเพื่อท้องถิ่น*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ดวงแข บัวประโคน, สุนทรจิต วงษ์เผือก, สุพงศ์ จิตต์เมือง, สมศักดิ์ ศิริพันธ์, และขวัญหทัย บุญลือ. (2547). *การใช้สื่อละครเพื่อการพัฒนาชุมชนของกลุ่มละครมะขามป้อม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2541). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกลบอลซีมทอง.
- ศิริวรรณ อนันต์โท. (2558). *จริยธรรมในวิชาชีพสื่อมวลชน: การศึกษาในประเทศไทยและในภูมิภาคอาเซียน*. *วารสารอิศราปริทัศน์*, 4(6), 7-25.
- สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2544). *การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม*. เชียงใหม่: เชียงใหม่ ปีสการพิมพ์.
- สุนทรจิต วงษ์เผือกและศศโสฬส จิตรวานิชกุล. (2558). *การติดตามประเมินผลและพัฒนาชุดความรู้เพื่อนำไปใช้จัดทำเป็นหลักสูตรด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนในการดูแลของกรมคุมประพฤติด้วยกระบวนการละคร*. ใน *ณัฐสุพงศ์ สุขโสธ (บรรณาธิการ)*. *ชุมชนศึกษากับสื่อดั้งเดิม ลำดับที่ 2*. นนทบุรี: ศูนย์สหวิทยาการชุมชนศึกษา สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุนทรจิต วงษ์เผือกและคณะ. (2549). *บทเรียนจากการใช้กระบวนการทางละครในการสร้างการเรียนรู้เรื่อง ผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ในกลุ่มเยาวชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- ไสรยา งามสนิท. (2560). *การมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อละครโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้จริยธรรมสื่อสารมวลชนอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.). (2557). *คู่มือจริยธรรมและการกำกับดูแลตนเองในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์*.